

BESZÉLGETÉS A POLITIKUSSAL

I.

Így, Uram! Kettesben beszéljünk egy kicsit. Fórumi versenyjátismáinkat legtöbbször alig tudtam *remis*-re hozni, Ön annyi *nem fair* harci eszközt vetett ellenem. Most kettesben próbáljuk meg egymást, érvet érv ellen vessünk, tényt tény ellen, lelket lélek ellen, próbáljuk egyszer így, négy fületlen fallal körülzárt szobában. Ne legyen tömeg körülöttünk, egy törzsasztalnyi csócselék sem, két-három leghívebb testőrünk is ma kívül maradjon, a szavunkat ne erősítsék érdekelt hangszál birtokosok... az Igazságnak láthatatlan, de mindenütt és végtelentől végtelenig elhúzódó ezüsthúrját bírjuk, ha tudjuk, rezonanciára!

— — —

Hallgat, Uram, tehát nincsen ellenére. Kezdjük akkor. Először egymás nacionálját vegyük fel. Született... Persze hogy született. Nem is rossz időben, nem is rossz körülmények között. Falun vagy városon, mindegy az. Falun is, városon is békés embertömegek szenderegtek. Álmodtak is: jogot, szabadságot, egyenlő sanszokat, egy kis élhető levegőt, valami kis emberhez méltó életet. Ilyesmi volt az álmuk, nem túl vakmerő, — gyáva embernek az álma sem merész. És voltak kevesen, kik virrasztottak az alvó tömegen. Ezeknek sohasem voltak álmaik. A praktikus valóság emberei voltak, pénz, hír, hatalom, a lelkük ezekkel volt tele, kevesen voltak, de egymást mégis soknak találták. És marakodtak, ölték egymást, finom formák között. Valami játékot eszeltek ki, amit úgy neveztek el: *politika*. Találós játék volt, ezt kellett kitalálni: *a tömeget mit álmodik?*

Becsületes ember, ha már ilyen játékban kedvét leli, gondolni se tudná másként: halk szóval, lágy érintéssel az alvót ébredésre bírja, megvárja, míg álommámora elszáll és — *megkérdezi*. De önök — pardon még nem tartunk Önnél — azok, akik közé a Véletlennek akaratából beleszületett, mindenre gondoltak, csak erre nem. „A tömeget felébredetni? Csak ezt nem! Minden mást igen, minden elgondolható, csak ezt nem. A tömeg ébredése a halálunkat jelentené. Egyetlen fórumunk menne veszendőbe: hogy mi ébren vagyunk. Hogy nincsenek álmaink.”

És folyt a játék, irtózatossal találékonysággal. Az álmodóval pálinkát itattak, feszült a szeszgőz az alvó erekben, és kelt az ajkakon sugalmazott reflexbeszéd. Az álmodónak füléhez hajoltak, belesugdostak mézédessé beszédet, míg az ajak mosolyra torzult, és hullt az urnákba sok réveteg „igen”. Alvó fejek felett papírbankóval szelet zavartak, keltettek pénzéhes álmokat. Durva rikácsolással rátámadtak az álmodozóra, és fekhelyét perelték.

Beteg ébredéssel a halálra rémült mondott igent és nemet, ahogy kívánták.

Így folyt a játék, és győzött, aki találékonyságosabb volt. Aki több trükköt tudott. Aki képes volt több perfídiára. Aki mézesebb szókat hazudott. Aki képes volt több, busásan térülő, bankóáldozatra.

Így folyt a játék, mikor Ön született, gyermekéveiben már látta a részeg, megtévesztett, lefizetett és megerőszakolt szavazó tömeget, látta a háttérben kezüket dörzsölőket, az aljas mosolyt, a sunyi arcfintorokat... én nem csodálom, és e kegyességemért cserébe Ön se tagadja: ugye ezt a játékot kedvelte ön meg ifjúkorában, ennek iskoláját tanulta fiatal férfikorban, és magasra fejtett játékismerettel ezt a játékot készülő most játszani, hogy kora betellett...?

— — —

A hallgatása, Uram nem kevés értelemről beszél. Ha egy kevés tisztelettel és nem kevés nyílt szívvel fog párosulni — még megértjük egymást. Adva van tehát Ön és a tömeg, melynek éberségi fokát már jellemeztem. Ijesztgethetném ugyan azzal, hogy a tömeg már ébredszik, a közelmúltból nem egy gesztusára mutathatnák, mely ébrenlétre vall... de én jóhiszemű vagyok, és tudom és mondom: ez ébrenléte mimelő megmozdulásai is, csak alkoholizált és mákonyolt agyának voltak reflexei. A feltételek tehát adva vannak, a játék kezdődhetik. De emlékezzék, en

deux beszélgetésre hívtam, játékokra úgyis van még idő, beszéljünk tovább. (Ha most itt köröttünk társaság, hallgatóság volna, Ön máris szavalna: „Kérem a tömeget *vezetni* kell!”) De csak ketten vagyunk, ismerje be szépen, hogy az alvó tömeget nem kell vezetni, hanem *ébreszteni* kell. Halk szóval, lágy érintéssel megébreszteni, ébredésének legelső perceiben nem öntudati fokát meghaladó problémák elé állítani, megvárni, míg álommámora elszáll, edzeni, erősíteni és várni, míg öntudatra kapva, majd munkába kezd... Akkor majd lehet vezetni, irányítani, vagy még azt sem, csak célokat tűzni eléje, melyeket, ha elfogad, és ereje futja, biztosan el is ér.

Halk szóval, lágy érintéssel megébreszteni?!

Ön forradalmi szellőt érez, orrlikai tágnak, és már denunciálni menne. Hát visszavonom. Nem kell ébreszteni. Csak békén hagyni, várni nyugodtan, míg magától ébred (elkövetkezik, ne féljen, és hiába is fél!), csak egyet kötök ki: tovább nem mákonyolni, nem hazudni, nem ígéretet, nem itatni, nem pénzelni, féléberségét ki nem fárasztani, erejét meghaladó értelmi feladatok elé nem állítani! Mit szól hozzá?

— — —

Semmit se szól. Csak gondolkodik: Önökből mi lesz? A profi politikusokból, az örök kortesekből, a maszlag nyújtogatókból (kiknek tanult mestersége ez, és mást nem is tanultak), és a gyönyörű struktúrájú hierarchiából jaj mi lesz, ha biztosnak hitt talapzata alóla *kiébred*? S elvégre is! A jogállam, a parlamentarizmus, demokrácia, a népképviselő — Ön úgy látja — nélkülözhetetlenek!! De nem győzöm ismételni — csak ketten vagyunk, egymásnak ne hazudjunk. Ez jogállam? Ez parlamentarizmus? Ez demokrácia? Ez népképviselő?

Nem az! De látom zavarba jött. Adok időt, hogy magát összeszedje.

És — majd folytatom.

II.

Uram,

eddig beszélgetésünket — nem tagadom — jellemezte valami rosszhiszeműség. Élére állítottam dolgokat, amelyek rendes viszonyok között a lapjukon fekszenek, angyalnak rajzoltam a népet, ördögnek a vezetőit — valami nagy erőszakot nem tettem azért a dolgok igazságán, csak éltem pár percig a fegyverekkel, amelyek Önöknek már nem is fegyverek, hanem életszerveik. Ugratni, sebezni, ingerelni akartam Önt, régi adósságból teljesítettem egy kis részletfizetést, óh ne haragudjon Tanítványára, Mester, nem vagyok ma sem méltó ellenfél, lám már vissza is térek az egyszerű beszédhez, kérem hallgasson végig:

Tudja-e, mi az a *cukorsurtaxe*...? Nyugodtan mondhatja, hogy tudja, mert én nem tudom. A szót is csak onnan ismerem, hogy széles gesztussal tárgyalta előttem a képviselőtől megkívánható kvalitásokat egy néhai főispán, rámutatott, hogy a közgazdaság ma a politika lényege, hogy szégyen a Kamarában ülni közgazdasági ismeretek nélkül, minden törvénynek, rendeletnek ezer behatása van a gazdasági létre, nem lehet és nem szabad ott tudatlankodni, vagy tudást mímelve bólogatni, netán ellentmondani... Ezeket tárgyalta főispán barátom, és emlegetett (mint tudnivalókat): vámpolitikát, tarifális rendszereket, devizapolitikát és határozottan emlékszem, hogy *cukorsurtaxeról* is beszélt, bizonyára csak szörnyeszítő csudaképpen, hogy mi mindent kell annak tudnia, aki képviselőségre áhítozik. Csak azért kérdeztem, Uram, hogy tudja-e, nem másért, meg talán egy kicsit azért, hogy lássa: én is tudom, hogy a népnek szüksége van tanult emberekre, akik tudománnyal fegyverkezve védik meg az ő érdekeit, a népet, az istenadta népet, aki nem tudja, mi a *cukorsurtaxe*, de a répját szeretné jól értékesíteni, a népet, aki nem tudja, mi a vámpolitika, de szeretné már, ha az árak az ő erszényéhez alakulnának, a népet, aki nem ért a tarifához, de meghal, ha még sokáig így tart... Láthatja jó, Uram, hogy amikor nem hoz dühbe a falláciájával, akkor én is tudok jóhiszemű lenni, én is be tudom látni, hogy szüksége van a népnek olyan képviselőkre, akik járták az

életnek és tudománynak magas iskoláját, és mert ilyen a falun elvétve akad, bizony a városba is be kell menni érte, és szépen meginvitálni, ne átallja az országházában az Ő képét viselni... Csak parancsoljon kérdezni, Uram!

– Hát... szóval, Ön visszavon mindent, amit első beszélgetésünkben nagy hanggal állított?!

– Egy szót se belőle. Mert csak nem gondolja, hogy Önre vagy Önökre gondolok, mikor az élet és tudomány magasiskoláját járt urakról beszélek. Először is Ön nem tudja, mi a cukorsurtaxe... Nem kétkedem, hogy holnap reggelre megtanulja, de Ön se legyen kétségben az iránt, hogy új tudásával még jobban fogom utálni, mint mai hiányosságaival, Óh, láttam már Önök között káprázatos finánczseniket, láttam kábító jogtudósokat. És nem bíztam volna amazok kezére egy falusi szövetkezetet, ezekére egy becsületsértési pert. Láttam Önök közt nem egyet, kinek „kisujjába volt a közigazgatá”, és irtóztam tőlük kérni egy mezőrendőri kihágás bírálatát. És hányat láttam kereskedelem tudóst zsonglőr módra játszani vámegyezményekkel konferencián, de egy mérlegcsalásnál nem kértem volna ki ítéletét. Mert ez így van, Uram, s ha magyarázni kezdeném, még kevésbé értené. Elégedjek meg, ha mondom, nem szeretem ezt az *ad hoc* megszerzett tudást. S ezt nemcsak Önre mondom, aki reggelre már készít nekem a cukorsurtaxe-ról hibátlan értekezést, ezt mondom jogtudósaikról, fináncembereikről, kereskedelem politikusaikról is, hogy tanultságuk, tudásuk csak *ad hoc, céllal szerzett, lelketlen ismeretelegy*, tudománytalan tudomány, – szigorlatok, docentúrák, katedrák, bankügyészségek elnyerhetésére *ad hoc* szerzett egyveleg, aminek semmi köze az én életemhez, az én fájdalomhoz, az én vágyaimhoz.

Nem hisz nekem? Hát higgyen a szemének. Vizsgálja végig a parlamenteket. Számlálja meg, hány elismert nagyszerű jogtanár, hány kitűnő bankvezér, hány közigazgatásban őszült hivatalviselt ül a padokon, és állítsa velük szembe nyomorék törvényalkotásaikat.

(Persze... a magasabb politikai szempontok! Egy és más okból deferálniok kellett!)

Köszönöm.

És lemondok inkább a cukorsurtaxéről, de a gerincről soha. És hátha – *együtt is lehetne találni a kettőt...* Kincset is rejthet mélyen rétegzett mélye a népnek.

Ha utána ásnánk...

III.

– Jórészt egyoldalú beszélgetéseink során világos szavakkal hoztam tudomására, hogy a parlamenti rendszerrel, úgy amint azt Önök kifejlesztették, nem erősen rokonszenvezem; a módot, ahogyan élnek és visszaélnek a népi keggel – erősen perhoreszkálom, és ha be is látom: hogy tanult törvényhozókra, a népi kívánságok verzátus egzekutálóra szükség is van még – az enemű szükséglet kielégítésénél sohasem gondolnék Önre és felszínen mozgó társaira.

Hogy mégis tárgyalok Önnel – kettős oka van. Elsőbb is: tényekkel számolni kell. A parlamenti kormányrendszer *van*, Önök is vannak, és az élen vannak, (nyílt sebek és égető szükségletek üdítésre és ellátásra várnak) – az elsőrendű köteleességek teljesítésére ha képtelen is, a másodrendűeket mégis teljesíteni kell. Ezzel függ össze az a másik megfontolás, amelyhez a szemléltető képeket az orvostanból veszem. A beteg gyomor bizonyára hamarabb gyógyulna meg, ha nyugton hagynák, újabb tápláló anyagok feldolgozásával nem terhelnék, ételt nem vinnének bele. Sajnos, e radikális módszer halálát okozná a betegnek.

A nemzetnek, *ha már* élnie, és *amíg* élnie kell Önökkel – e változhatatlan kényszerűségben – önmagával szemben az a kötelessége van, hogy diaetetikusan használja Önöket. Szorítkozzék a legszükségesebbre, a múlthatatlan szükségletet elégítse ki – addig is – míg ésszerűbb biológiai formát nem talál.

Addig is... a másodrendű köteleességeket szíveskedjenek, Uraim, nemcsak végezni, de *elvégezni* is. A parlament, úgy tudom, rövidesen újból összeül. Önök a megnyitáskor egy kormányprogramot fognak hallani. Már most megmondhatom, az expozé éteri magasságból fog

zengeni. A kormányprogram – minden kormányoknak örök egy programja lesz: minden téren konszolidáció, célszerű reformok hangoztatása, a nép anyagi és erkölcsi felemelésének zengő ígérete. Itt vigyázzanak! Mikor e szót hallják: *a nép*, erőltessék meg a fejüket, és nehogy valami határozatlan *peut être-re*, ne valami madártávlati homályosságra gondoljanak.

Megmondom mire...

A *parasztra* gondoljanak, kinek földje műveltebb, mint önmaga. A parasztra, kinek istállója tisztább, mint fekhelye. Ki barmához előbb hív orvost, mint gyermekéhez.

A *tanítóra* gondoljanak és a *papra*, kiknek nincsen idejük és módjuk, hogy magukra gondoljanak, elvesznek a paraszti, állati létben, és *ideálok megteremtése helyett* – *gyilkolnak ideálokat*.

A *hivatalszobákra* gondoljanak, honnan elköltözött a becsület, és tanyát vert a kapzsi bírnyivágy.

A *vasutasra* gondoljanak, ki nem olajoz, „mert mért olajozzon”, és hónfut a kerék.

A *kézműiparra*, mert szertezüllött, mert nem bírja a versenyt a *lenni képes nagyokkal*.

A *nagyiparra* is gondoljanak, a nagytökére is... kérlelhetetlenül elzüllik ez is, mind mélyebbre süllyeszti a sok beléfogodzó semmittévő kitarzott politikus.

Gondoljanak a bányamélyre, a kazánteremre, ott fojtó gázak gyűlnek, itt fojtó gondolat.

Gondoljanak a *román lateinerre*, intellektuelre, ki azt hiszi: minden kötelességét elvégezte, mikor románnak született.

Gondoljanak a *magyar lateinerre* is, ki maga is elhitte már, hogy halálos bűn volt magyarként születnie; kötelességet ez sem teljesít, „úgyis hiába... minek?”

Gondoljanak a sajtószabadságra is. Ne tegyenek rá minduntalan bilincseket, inkább egyezzünk ki négy hétre minden évben, mikor nem szabad írni az igazat.

A földbirtokos úri osztályról se feledkezzenek. Tudom bár, ez élelmes osztály, ad magáról amúgy is emlékeztetőt... meg végül is Önöknek törzsosztálya ez, pótkerete, bőséges Hinterlandja... de lássák, én szeretném, ha ez úri osztály komolyan művelné földjét, s nemcsak mímelné, hogy műveli.

Hát így, Uraim, egy kis munkát, ha már ott vannak, mégis végezni kén'.

Tudja: addig is... Addig is, míg magunkról s másként nem gondoskodunk. Addig is, *átmenetileg* ennyit tenniök kell. A nép elé úgy is mind azzal álltak, hogy tudják bűját és baját. Hát itt az alkalom, tegyenek úgy...

Míntha csakugyan tudnák. Nem kell elárulni, hogy tőlem tudják.

Isten Önnel, Uram, addig is.